

УДК 005:658

Станьковська І.М.¹, Ружилю О.І.², Станьковський Т.В.³

¹ доц. Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

² асп. Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

³ асп. Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

РОЗВИТОК ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ В МЕНЕДЖМЕНТІ

Процесний підхід є фундаментальним принципом управління, що набув широкого застосування в різних сферах діяльності. Його виникнення зумовлене необхідністю систематизації та оптимізації організаційних процесів. Сьогодні цей підхід використовується не лише в управлінні підприємствами, а й у державному секторі, ІТ-індустрії, охороні здоров'я та інших сферах. Потребують уваги сучасні тенденції та виклики, пов'язані із впровадженням процесного підходу в умовах цифрової трансформації.

Відповідно до стандарту «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000: 2007, IDT): ДСТУ ISO 9000: 2015», процес (process) - сукупність взаємопов'язаних або взаємодійних робіт, що використовують входи для створення запланованого результату. Залежно від контексту посилання «запланований результат» процесу називають виходом, продукцією чи послугою. [1]

Процесний підхід зміщує фокус уваги на процеси, що протікають на підприємстві і проходять на всіх стадіях виробництва продукції, задіюють всі підрозділи і орієнтуються на кінцевий результат – отримання прибутку.

Зародження процесного підходу пов'язане з розвитком наукового менеджменту в кінці XIX – на початку XX століття. Основоположником наукового менеджменту був Фредерік Тейлор [2], який у своїх працях наголошував на необхідності стандартизації та оптимізації виробничих процесів. Його ідеї були продовжені Генрі Фордом, який впровадив конвеєрне виробництво, що стало першим практичним прикладом процесного управління [3].

Подальший розвиток концепції процесного підходу пов'язаний із системним підходом у менеджменті, що сформувався в середині XX століття. Лі Якокка та Пітер Друкер розширили уявлення про управління як взаємопов'язану систему бізнес-процесів. У 1990-х роках Майкл Хаммер і Джеймс Чампі запропонували ідею реінжинірингу бізнес-процесів, що змінило уявлення про управління компаніями та призвело до широкого застосування процесного підходу в сучасному бізнесі.

У ХХІ столітті процесний підхід отримав подальший розвиток завдяки впровадженню технологій управління бізнес-процесами (BPM) [4], гнучких методологій (Agile, Lean) [5] та цифрової трансформації. Сучасні компанії активно використовують автоматизовані системи управління процесами, що забезпечують гнучкість і швидкість прийняття рішень.

На сьогодні, процесний підхід є невід'ємною частиною управління організаціями. З появою концепцій Business Process Management (BPM) та Lean Six Sigma управління процесами набуло нових вимірів. Цифрова трансформація привнесла нові можливості автоматизації та оптимізації бізнес-процесів за допомогою штучного інтелекту, Big Data та хмарних технологій. Великий стрибок у сфері процесного підходу був викликаний впровадженням системи контролю якості ISO 9000, адже у стандарті ISO 9001 відмічається, що «стандарт відстоює використання принципу «процесного підходу» під час розроблення, впровадження та покращення результативності системи менеджменту якості з метою підвищення задоволеності споживачів завдяки виконанню їх вимог».

Впровадження процесного підходу в сучасних організаціях дозволяє підвищити їхню ефективність, забезпечити прозорість управління та прискорити адаптацію до змін у зовнішньому середовищі. Водночас ключовими викликами залишаються необхідність зміни корпоративної культури, інтеграція цифрових технологій та навчання персоналу. Зокрема, автоматизація бізнес-процесів вимагає ретельного планування та інвестицій у відповідні ІТ-рішення. Також важливою проблемою залишається опір змінам з боку співробітників, що може уповільнити впровадження нових методів управління.

У майбутньому процесний підхід продовжить розвиватися в контексті цифрової трансформації та штучного інтелекту. Автоматизовані системи управління процесами будуть доповнені технологіями машинного навчання та аналізу великих даних, що дозволить зробити управління ще більш гнучким і адаптивним. Крім того, процесний підхід все активніше застосовуватиметься в таких сферах, як охорона здоров'я, державне управління та освіта.

Ймовірно, що розвиток концепції гіперавтоматизації (hyperautomation) сприятиме підвищенню ефективності бізнес-процесів, скороченню витрат і збільшенню продуктивності. Водночас організаціям необхідно буде адаптуватися до нових умов і забезпечити відповідну підготовку персоналу для роботи в автоматизованому середовищі.

Тож як бачимо, процесний підхід був досліджений досить давно і пройшов довгий шлях від механістичних моделей Тейлора до сучасних цифрових платформ управління процесами, однак на практиці почав

застосовуватися порівняно недавно. Це пов'язано з двома наведеними нижче факторами:

1. Останнім часом темпи розвитку і зміни економічних, політичних і наукових сфер життя суспільства призводять до необхідності підлаштовуватися під різні виклики навколишнього середовища. Для цього компаніям потрібно проявляти гнучкість, мобільність, а також вміти оперативно приймати рішення з метою підвищення ефективності і продуктивності свого бізнесу.

2. Активне впровадження в компаніях системи менеджменту якості провокує управління діяльністю компанії організовувати виходячи зі структури процесів, що реалізуються для досягнення конкретних цілей і завдань компанії.

Застосування процесного підходу дозволяє організаціям підвищити конкурентоспроможність, адаптуватися до змін та забезпечувати високу якість продукції та послуг. Подальші дослідження у цій сфері можуть бути зосереджені на аналізі ефективності сучасних методологій управління процесами та їх адаптації до швидкозмінних ринкових умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000: 2007, IDT): ДСТУ ISO 9000: 2015. – К.: Держспоживстандарт України, 2016. – 34 с.

2. Taylor F. W. The Principles of Scientific Management [Електронний ресурс]. – 1911. – Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/ebooks/6435> (дата звернення: 08.09.2025).

3. Ford Motor Company. The Moving Assembly Line [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://corporate.ford.com/articles/history/moving-assembly-line.html> (дата звернення: 08.09.2025).

4. Dumas M.; La Rosa M.; Mendling, J.; Reijer H. A. Fundamentals of Business Process Management. 2nd ed. – Cham: Springer, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-662-56509-4> (дата звернення: 08.09.2025).

5. Agile Alliance. Principles behind the Agile Manifesto [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу: <https://agilemanifesto.org/principles.html> (дата звернення: 08.09.2025).